

Sygn. akt VU 372/13

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2013 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSO Mariola Mastalerz

Protokolant st. sekr. sądowy Ilona Królikiewicz

po rozpoznaniu w dniu 18 listopada 2013 roku w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z wniosku **P. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M..**

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek odwołania P. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M..

z dnia 15 lutego 2013r. sygn. (...)

**1. zmienia zaskarżoną decyzję i stwierdza, że P. S. nie jest zobowiązany do zwrotu pobranej renty rodzinnej za okres od dnia 1 kwietnia 2011r. do dnia 31 sierpnia 2011r. w kwocie 2.291,85 (dwa tysiące dwieście dziewięćdziesiąt jeden 85/100) złotych, oraz odsetek w kwocie 502,66 (pięćset dwa 66/100) złotych ,**

**2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M.. na rzecz P. S. kwotę 135,- (sto trzydzieści pięć) złotych, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.**

**Sygn. akt V U 372/13**

## UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z dnia 15 lutego 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M.. zobowiązał wnioskodawcę P. S. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia - renty rodzinnej za okres od 1 kwietnia 2011 roku do 31 sierpnia 2011 roku w kwocie 2291,85 złotych wraz z odsetkami za okres od 12 kwietnia 2011 roku do dnia 15 lutego 2013 roku w kwocie 502,66 złote.

Organ rentowy uzasadnił powyższą decyzję tym, iż w dniu 5 marca 2011 roku wnioskodawca zaprzestał nauki i nie powiadomił o tym fakcie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W odwołaniu od tej decyzji wnioskodawca podniósł, iż fundusz z którego wypłacane są renty został zubożony tylko o 5%, bowiem renta rodzinna na dwie osoby wynosi 90% świadczenia zmarłego, zaś na jedną osobę 85%. Siostra, która też jest uprawniona do renty nie otrzymała wyrównania do 85% świadczenia za okres od 1 kwietnia 2011 roku do 31 sierpnia 2011 roku. Cały czas otrzymywała 50% świadczenia wypłacanego dla dwóch osób.

W odpowiedzi organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

W piśmie procesowym z dnia 1 lipca 2013 roku wnioskodawca dodatkowo zarzucił, iż brak prawidłowego pouczenia go o okolicznościach braku podstaw do pobierania świadczenia. Wskazał, że nie był adresatem pouczenia a one kierowane były do jego matki H. S., nawet po osiągnięciu przez niego pełnoletności. Ponadto zakwestionował obowiązek zwrotu odsetek, wskazując, że obowiązujących przepisach nie ma podstaw do naliczania odsetek przed stwierdzeniem obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia i przed wezwaniem do jego zwrotu.

W odpowiedzi na powyższe organ rentowy wskazał, iż zgodnie z wnioskiem P. S. z dnia 25 maja 2006 roku przysługująca mu część renty rodzinnej była przekazywana jego matce – H. S.. Tym samym organ rentowy na jej nazwisko przesyłał decyzje w sprawie renty rodzinnej oraz decyzje zawierające stosowne pouczenia o zasadach wypłaty renty rodzinnej i obowiązku informowania organu rentowego o zaprzestaniu kontynuowania nauki.

Na rozprawie w dniu 18 listopada 2013 roku pełnomocnik wnioskodawcy popierał odwołanie oraz wniósł o przyznanie kosztów zastępstwa procesowego według złożonego zestawienia.

### **Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych**

#### **ustalił, co następuje:**

P. S. (...), od dnia 11 sierpnia 1996 roku uprawniony był do renty rodzinnej po ojcu M. S., zmarłym w dniu(...) roku.

Na odwołaniu decyzji ZUS o przyznaniu renty rodzinnej z dnia 10 września 1996 roku znajdowało się pouczenie, z którego wynikało m.in., że osoba, która pobrała nienależne jej świadczenie, jest zobowiązana do zwrotu. Za kwoty nienależnie pobrane uważa się świadczenia wypłacane mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie do nich prawa albo wstrzymanie wypłaty w całości lub w części. W pouczeniu znajdowało się również wskazanie jakie to okoliczności powodują zawieszenie renty czy zmniejszenie jej wypłaty m.in. zaprzestanie uczęszczania do szkoły przez osobę powyżej 16 lat.

(dowód: wniosek o rentę rodzinną k. 1-2 akt ZUS plik II, kserokopia skróconego aktu zgonu k. 5 akt ZUS plik I, decyzja z dnia 10.09.1996r. k. 5 akt ZUS plik II)

W dniu 7 kwietnia 2006 roku została do P. S. wysłana informacja o zmianie zasad wypłaty renty rodzinnej w związku z osiągnięciem przez niego pełnoletności. W informacji tej wskazano m.in. że rentę rodzinną przysługującą osobie pełnoletniej należy wypłacać osobie uprawnionej do tej renty. Renta może być przekazywana pod adres zamieszkania osoby uprawnionej albo na jej rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej. Jeżeli do renty rodzinnej uprawniona jest więcej niż jedna osoba, część renty przysługującej osobie pełnoletniej – na jej wniosek może być wypłacana:

- innej osobie pełnoletniej, jeżeli jest ona także uprawniona do części tej renty albo
- osobie, która sprawowała opiekę nad wnioskodawcą przed osiągnięciem pełnoletności.

(dowód: informacja k. 169 akt ZUS plik II)

W odpowiedzi na powyższą informację P. S. złożył w dniu 25 kwietnia 2006 roku wypełniony wniosek w sprawie wypłaty części renty rodzinnej, w którym wskazał o przekazywanie przysługującej mu części renty rodzinnej jego matce - H. S. adres W. 112, (...)-(...) O..

(dowód: wniosek k. 171 akt ZUS plik II)

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M.. kontynuował wypłatę przysługującej P. S. części renty rodzinnej na nazwisko i adres upoważnionej przez niego osoby – H. S. oraz wydawał decyzje w sprawie części renty rodzinnej przysługującej wnioskodawcy, w tym decyzje zawierające stosowne pouczenia o zasadach wypłaty renty rodzinnej i o obowiązku informowania organu rentowego o zaprzestaniu kontynuowania nauki oraz informujące ubezpieczonego,

że utraci prawo do świadczenia, gdy wystąpią okoliczności, które zgodnie z przepisami spowodują utratę tego prawa, na nazwisko i adres upoważnionej przez niego osoby.

(dowód: decyzja z dn. 3.09.2008 r. k. 257 akt ZUS plik II, decyzja z dn. 7.05.2009 r. k. 265-266 akt ZUS plik II)

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M., kierował do P. S. decyzje z dn. 26 sierpnia 2008 roku i 24 lipca 2009 roku o wstrzymaniu wypłaty części rodzinnej. W pismach tych nie były zamieszczane informacje zasadach wypłaty renty rodzinnej oraz o obowiązku informowania o okolicznościach uzasadniających wstrzymanie renty rodzinnej.

(dowód: wezwania k. 299, 301, decyzja z dn. 26.08.2008 r. k. 251, decyzja z dn. 24.07.2009 r. k. 311 akt ZUS plik II)

Decyzje z dnia 8 sierpnia 2007 roku i 16 sierpnia 2010 roku o wstrzymaniu wypłaty części rodzinnej dla P. S. zostały adresowane na H. S..

(dowód: decyzja z 8.08.2007 r. k. 201, z dn. 16.08.2010 r. k. 382 akt ZUS plik II)

Ostatnią decyzją z dnia 16 września 2010 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M., przyznał P. S. prawo do renty rodzinnej na okres od 1 września 2010 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku. Decyzja ta została zaadresowana na H. S.. Na odwołaniu tej decyzji znajduje się pouczenie o zasadach wypłaty renty rodzinnej, zasadach wstrzymania jej wypłaty oraz o warunkach zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

(dowód: decyzja z dnia 16.09.2010 r. k. 387 akt ZUS plik II)

Decyzją z dnia 4 sierpnia 2011 roku P. S. wstrzymano wypłatę renty rodzinnej od dnia 1 września 2011 roku z powodu nie dostarczenia aktualnego zaświadczenia szkolnego. Powyższa decyzja została zaadresowana na P. S..

(dowód: decyzja z dn. 4.08.2011r. k. 461 akt ZUS plik II)

P. S. z dniem 5 marca 2011 roku, w związku z nieprzystąpieniem do egzaminów semestralnych po pierwszym semestrze, został uchwałą Rady Pedagogicznej skreślony z listy słuchaczy Zespołu Szkół (...) w O.. Informacja powyższa wpłynęła do ZUS w dniu 8 stycznia 2013 roku.

(dowód: pismo k. 474 akt ZUS plik II)

Wnioskodawca po skreśleniu z listy uczniów był przekonany, że renta rodzinna nie będzie już wypłacana. Nie wiedział, że taką informację musi złożyć w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M.. Był przekonany, iż organ rentowy samodzielnie ustala okoliczność dalszej nauki, tym bardziej, iż niejednokrotnie gdy sam składał zaświadczenie o kontynuowaniu nauki, organ rentowy samodzielnie występował do szkół o udzielenie stosownych informacji.

(dowód: zeznania wnioskodawcy nagranie od minuty 6.21 do minuty 18.15 koperta k. 34, pisma ZUS z dnia 25.01.2008 r. k. 215, z dn. 26.10.2009 r. k. 327)

### **Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych**

**zważył, co następuje:**

**Odwołanie jest uzasadnione.**

Spór w niniejszej sprawie dotyczył obowiązku zwrotu nienależnie pobranej przez wnioskodawcę świadczenia, tj. części renty rodzinnej za okres od 1 kwietnia 2011 roku do 31 sierpnia 2011 roku w kwocie 2291,85 złotych wraz z odsetkami.

Zagadnienie to reguluje art. 138 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 z późn. zm.) stanowiąc, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenie, obowiązana jest do jego zwrotu, przy czym za nienależnie pobrane świadczenia

uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, bądź też świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. Szczególnie istotnym elementem regulacji art. 138 ust. 2 pkt 1 jest wymóg pouczenia osoby pobierającej świadczenia o braku prawa do pobierania świadczenia (w ogóle lub w określonej wysokości). Obowiązek pouczenia spoczywa na organie rentowym. Realizacja wspomnianego obowiązku odbywa się na różne sposoby, rozpowszechnioną formą jest zamieszczanie szczegółowych pouczeń na drukach wniosków o świadczenia, względnie decyzji ZUS. Jak wskazuje się w orzecznictwie (w tym m.in. w wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 23.04.2013 r., sygn. IIII AUa 504/12, LEX nr 131476) pouczenie powinno być wyczerpujące i zawierać informację o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (takie pouczenie nie mogłoby zostać uznane za należyte i rodzące po stronie świadczeniobiorcy obowiązek zwrotu świadczenia).

Zgodnie z treścią art. 68 ust 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

1) do ukończenia 16 lat,

**2) do ukończenia nauki w szkole**, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo

3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

W przedmiotowej sprawie wnioskodawca zobowiązany do zwrotu części renty rodzinnej, stosownie do przywołanych wyżej przepisów winien zostać pouczony o obowiązku poinformowania organu rentowego o zaprzestaniu nauki w szkole. W ocenie Sądu wymóg prawidłowego pouczenia, nie został przez organ rentowy spełniony. Jak wynika z materiału dowodowego zebranego w sprawie w tym przede wszystkim aktach ubezpieczeniowych, a także zeznań samego wnioskodawcy decyzje dotyczące prawa do renty rodzinnej zawierające stosowne pouczenia o obowiązku zawiadomienia organu rentowego w razie zaprzestania uczęszczania do szkoły były kierowane do H. S. – matki ubezpieczonego. P. S. stosownej decyzji i pouczenia w tym zakresie, od momentu uzyskania pełnoletności nie otrzymał. Oświadczeniem z dnia 25 kwietnia 2006 roku P. S. upoważnił swoją matkę H. S. do odbioru renty rodzinnej. Mając na uwadze powyższe upoważnienie do przekazywania renty rodzinnej do rąk H. S., organ rentowy wszystkie decyzje w przedmiocie renty rodzinnej przekazywał matce uprawnionej. Na odwrotach tych decyzji znajdowały się stosowne pouczenia. Również ostatnią decyzję z dnia 16 września 2010 roku przyznającą prawo do renty rodzinnej P. S. na okres od 1 września 2010 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku, organ rentowy adresował i doręczył matce uprawnionej.

W świetle powyższego nie sposób uznać, aby P. S. został prawidłowo pouczony stosownie do treści art. 131 ust. 2 ustawy. Złożenie przez P. S. oświadczenia we wniosku z dnia 25 kwietnia 2006 roku o przekazywaniu renty rodzinnej do rąk matki, nie może być utożsamiane w zakresie skutków jako udzielenie pełnomocnictwa do występowania w imieniu osoby ubezpieczonej. Taki pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 4 października 2005 roku (sygn. akt III AUA 1466/04, opubl. OSA 2007/6/11) i Sąd Okręgowy w całości go podziela. Sytuacja jaka wystąpiła w przedmiotowej sprawie spowodowała, że nie można przyjąć prawidłowości pouczenia P. S., jako osoby uprawnionej do świadczenia rentowego, skoro nie figurował on jako adresat decyzji. Dlatego w ocenie Sądu nie ma podstaw do uznania, że ubezpieczony pobrał nienależne świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 ww. ustawy podlegające obowiązkowi zwrotu w myśl ust. 2 tego przepisu.

Na marginesie wskazać również należy na niekonsekwencję organu rentowego. Organ rentowy wskazując, iż decyzje w przedmiocie renty rodzinnej wysyłał do uprawnionej osoby, zgodnie z wnioskiem ubezpieczonego, to jednak

dwie decyzje z dnia 26 sierpnia 2008 roku i 24 lipca 2009 roku adresował do P. S.. W ostatniej decyzji został poinformowany o wstrzymaniu wypłaty renty rodzinnej od dnia 1 września 2009 roku z powodu nie dostarczenia aktualnego zaświadczenia szkolnego. W pouczeniu zawartym w tej decyzji wskazano, że „jeżeli dziecko nada uczęszcza do szkoły (uczelni) to w celu podjęcia wypłaty renty rodzinnej należy przedłożyć zaświadczenie szkolne stwierdzające fakt kontynuowania nauki w roku szkolnym 2009/2010”. Pouczenie to wbrew stanowisku organu rentowego nie jest pouczeniem o obowiązku powiadamiania ZUS o zaprzestaniu nauki. Obowiązkiem organu rentowego jest bowiem pouczenie (poinformowanie) osoby pobierającej świadczenie o braku prawa do jego pobierania, a pouczenie to musi być jasne, konkretne i precyzyjne. Sąd dał wiarę zeznaniom wnioskodawcy, iż nie miał on świadomości o konieczności poinformowania organu rentowego o zaprzestaniu nauki. Biorąc pod uwagę, iż organ rentowy mimo przedkładanych przez P. S. zaświadczeń o kontynuowaniu nauki, sam występował do szkoły o potwierdzenie tego faktu (przykładowo pismo z dnia 25 stycznia 2008 r. k. 215 i z dnia 26 października 2009 r. k. 327 akt ZUS) , to uzasadnione było przekonanie ubezpieczonego, iż również gdy ukończy on naukę, to taką informację ZUS będzie posiadał i zaprzestanie wypłacania renty rodzinnej.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy uznał, iż nieprawidłowo organ rentowy zobowiązał P. S. do zwrotu pobranej renty za okres od 1 kwietnia 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2011 roku w kwocie 2.291,85 złotych wraz z odsetkami. .

Dlatego Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na podstawie

art. 477<sup>14</sup> § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że P. S. nie jest zobowiązany do zwrotu pobranej renty rodzinnej za okres od dnia 1 kwietnia 2011r. do dnia 31 sierpnia 2011r. w kwocie 2.291,85 złotych oraz odsetek w kwocie 502,66 złotych.

O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za jego wynik tj. art. 98 k.p.c. zasądając od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M.. na rzecz P. S. kwotę 135 złotych, na podstawie § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013r., poz. 490). W przedmiotowej sprawie w zakresie wysokości należnych stawek znajduje zastosowanie § 1 ust. 2 ww. rozporządzenia. Sprawa o zwrot świadczeń z ubezpieczenia społecznego jest bliższa rodzajowo sprawie o przyznanie takich świadczeń niż sprawie o zapłatę, wobec czego podstawę zasądzenia opłaty za czynności adwokackie powinny stanowić w niej minimalne stawki przewidziane w rozporządzeniu dla spraw z zakresu ubezpieczenia społecznego (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 1 czerwca 2010 roku, sygn. akt II UZ 11/10, lex nr 611823). Ponadto w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie ma obowiązku uiszczenia opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych. Tym samym zasądzona należność obejmuje kwotę 60 złotych (stawka minimalna określona w § 11 ust. 2 rozporządzenia) oraz kwotę 75 złotych tytułem zwrotu kosztów dojazdu do siedziby Sądu.